

FAQ Implementering av Tobakksdirektivet i norsk varehandel

Hva er Tobakksdirektivet?

Tobakksdirektivet er et EU-regulativ, basert på WHO's protokoll om å motarbeide ulovlig handel med tobakksvarer. Protokollen trådte i kraft 25. september 2018. Denne protokollen har både EU og Norge forpliktet seg til å følge.

I protokollen legges det opp til at partene skal sørge for **bevillings-, merkings- og sporingssystem** for tobakksvarer og tilhørende økonomisk aktivitet i forbindelse med produksjon og transport av tobakksvarer og produksjonsutstyr. Dette omtales gjerne som **Tobakksdirektivet**.

Direktivet skal gjennomføres gjennom 3 forordninger:

EU 2018/574 Sporningsforordningen: Tekniske standarder for opprettelse og drift av et sporingssystem for tobakksvarer.

EU 2018/573 Avtaleforordningen: Sentrale elementer i avtaler om datalagring som skal inngå som en del av et sporingssystem for tobakksvarer.

EU 2018/576 Sikkerhetsmerkebeslutningen: Tekniske standarder for sikkerhetslementer som påføres tobakksvarer

Hvilke produkter omfattes av Tobakksdirektivet, og når vil dette tre i kraft i Norge?

Tobakksdirektivet omfatter alt av tobakk og tobakksrelaterte produkter, samt utstyr for produksjon av disse.

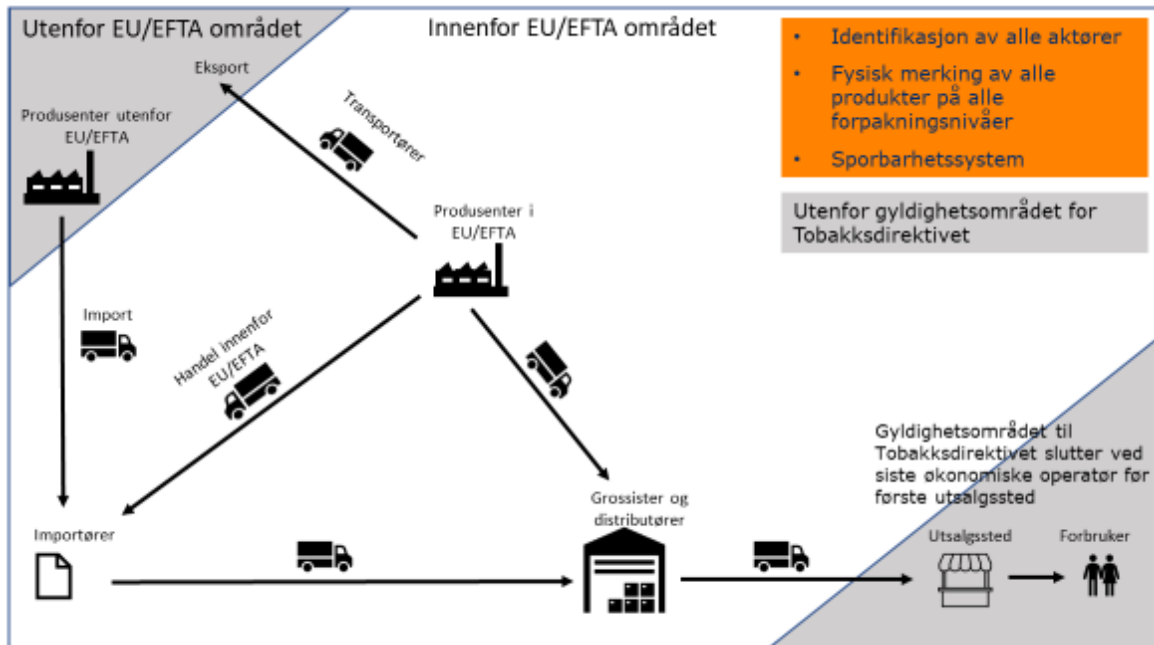
For medlemmer i EU trådte **sporingssystemet** i kraft for sigaretter og rulletobakk 20. mai 2019. For andre tobakksvarer gjelder 20. mai 2024.

Tobakksdirektivet ble innlemmet i EØS-avtalen 4. februar 2022. For Norge (og øvrige EFTA-land) følger implementeringsfristene av overgangsbestemmelser som fastsettes av EØS-komiteen. Det er per 4. februar ikke besluttet hvilke implementeringsfrister som gjelder.

Bevillingsordningen trådte i kraft 1. november 2020 i Norge.

Hva er Sporingforordningen?

Sporingsforordningen beskriver tekniske standarder for hvordan sporingssystemet skal gjøre det mulig å spore hele reisen varen har vært på, fra produksjon til tobakksvaren er klar for salg til forbruker.

Unik identifikasjonskode på alle aktører

Alle aktører som inngår i verdikjeden skal ha en unik identifikasjonskode. Dette gjelder også anlegg der tobakksvarer produseres, lagres eller bringes i omsetning, som f.eks. produksjonslokaler og -maskiner, lager, terminaler, salgsautomater o.l.

Unikt identifikasjonsmerke på alle produkter på alle forpakkingsnivåer

Identifikasjonskoden skal inngå i et unikt identifikasjonsmerke som påføres enkeltpakninger og/eller emballasje som inneholder mer enn én enkeltpakning med tobakksvarer (samleemballasje). Merket skal gjøre det mulig å fastsette dato og sted for produksjon, samt hvilken rute som skal benyttes fra produksjonsleddet frem til detaljist.

Eksempel identifikasjonsmerke

En vare kan ikke omsettes lovlig med mindre den er påført et unikt identifikasjonsmerke.

Registrering og rapportering av sporingsinformasjon

Sporingsforordningen pålegger markedsdeltakerne et ansvar for registrering og rapportering av sporingsinformasjon. Produsentene og importørene pålegges å inngå avtale med en leverandør av et **primært datalager** som de skal rapportere til. Datalageret skal være finansiert av produsenten eller importøren, men operere uavhengig av dem.

Kommisjonen har inngått en avtale med et **sekundært datalager** som skal samle informasjonen fra de primære datalagrene. Det er i det sekundære datalageret at komplett sporingsinformasjon fra produksjon til produktet når første utsalgssted kan skje.

For å sikre sporingssystemets uavhengighet, og for å garantere at dette kontrolleres av nasjonale myndigheter, skal myndighetene utpeke en uavhengig ID-utsteder som vil ha ansvaret for å generere de entydige identifikasjonsmerkene som brukes for å spore produktene. Markedsdeltakerne vil måtte kjøpe merkene for en fast stykkpris som fastsettes av ID-utstederen.

Hva er Avtaleforordningen?

Tobakksskadeloven krever **bevillingsplikt for import, eksport og produksjon av tobakksvarer og utstyr for tobakksproduksjon**. Bevilling skal gis til den juridiske enhet som har den økonomiske interessen i og ansvaret for virksomheten. Juridisk enhet omfatter juridiske personer og enkeltpersonforetak, og utelukker dermed at privatpersoner kan få bevilling.

Det skilles på ulike typer bevilling; eksempelvis bevilling for import og en annen for produksjon. Import av tobakksvarer til eget bruk (privatimport) er ikke omfattet av bevillingsordningen.

Sammen med **registreringsordningen for detaljister og grossister** som trådte i kraft i januar 2018, vil bevillingsordningen føre til bedre kontroll med hele forsynings- og omsetningskjeden for tobakksvarer og produksjonsutstyr i Norge.

Hva er Sikkerhetsmerkebeslutningen?

Stortinget vedtok i 2018 ny § 16 h i tobakksskadeloven som sier at det er forbudt å føre inn i Norge, selge eller flytte fra produksjonsanlegg enkeltpakninger med tobakksvarer som ikke er merket med et **sikkerhetsmerke**.

Forbudet gjelder ikke privatpersoners innførsel av tobakksvarer til personlig bruk.

Sikkerhetsmerket skal, sammen med sporingssystemet, legge til en rette for en bedre overvåkning og håndhevelse av at kravene i tobakksdirektivet overholdes.

Sikkerhetsmerket skal være sikret mot manipulasjon, og består av synlige og usynlige elementer som er påført pakningen på en måte som gjør at det ikke kan fjernes, ikke kan slettes og ikke er skjult eller kan brytes. Sikkerhetsmerket må ikke plasseres på en måte som gjør at det kommer i konflikt med andre lovpålagte krav til merking av tobakksvarer, f.eks. krav til helseadvarsler. Detaljreglene er fastsatt i sikkerhetsmerkebeslutningen.

Formålet med systemet med sikkerhetsmerket er å sette myndighetene og forbrukere i stand til å identifisere lovlig produserte og importerte tobakksvarer.

Det er produsenten eller importøren av varene som er ansvarlig for at merket produseres og påføres pakningene før produktene gjøres tilgjengelige på det norske markedet.

Til forskjell fra det entydige **identifikasjonsmerket** knyttet til sporingssystemet, vil **sikkerhetsmerket** kun være synlig på enkeltpakninger.

Det følger av sikkerhetsmerkebeslutningen at enkeltpakninger med sigaretter og rulletobakk som produseres eller føres inn i en av EUs medlemsstater etter 20. mai 2019 skal være påført sikkerhetsmerke.

For andre tobakksvarer gjelder kravet fra 20. mai 2024.

For Norge og de andre EFTA-statene vil frister og ev. overgangsperioder fastsettes i avtalen om innlemmelse av beslutningen i EØS-avtalen.

Sikkerhetsmerkebeslutningen fastsetter et felles regelsett med tekniske standarder for utforming av sikkerhetsmerket. Det er et krav at sikkerhetsmerket skal bestå av minst fem ulike autentiseringselementer. Beslutningen inneholder en oversikt med anbefalte forslag til autentiseringselementer som nasjonale myndigheter kan velge mellom, og kombinere, når kravet til sikkerhetsmerket skal fastsettes i nasjonal rett.

Eksempel sikkerhetsmerke

For å hindre utdaterte løsninger, fastsetter beslutningen regler om at myndighetene kan fastsette bestemmelser om regelmessig utskiftning av autentiseringselementer.

Hvordan kan bransjen forberede seg på implementering av Tobakksdirektivet?

De nye endringene til Tobakksdirektivet antas å bli innført trinnvis.

Bevillingsordningen trådte i kraft 1. november 2020, med overgangsordninger til 15. juni 2021.

Det er ikke besluttet når **Sikkerhetsmerkebeslutningen** og **Sporingsforordningen** skal tre i kraft i Norge. Det antas at dette ikke vil skje før tidligst i 2022. Forslag til utfyllende regler for Norge er oversendt til EØS-kommisjonen i Brussel for behandling, for at forordningene skal kunne tas inn i norsk rett ved henvisning i forskrift, med de endringer som vil følge av tilpasninger til EØS-avtalen.

En naturlig rekkefølge tilsier at Sikkerhetsmerkebeslutningen først innføres, og at Sporingsforordningen følger deretter. For begge disse vil det gjelde overgangsregler, som besluttes ved innlemmelse av forordningene i EØS-avtalen.

DMF og DLF vil gjennom STAND følge utviklingen etter som den politiske prosessen går fremover. STAND vil nedsettes en gruppe som skal utrede de praktiske konsekvenser ved innføring av Tobakksdirektivet, og foreslå tiltak som bransjen kan igangsette for at en overgang skal kunne skje på en så enkel og god måte som mulig.

Noen sentrale områder som gruppen vil se på:

- Identifikatorer som bl.a. skal benyttes i identifikasjonsmerket, og på alle aktørene som er involvert, for å se hvordan disse skal kunne samvirke med de identifikatorer som brukes i bransjen i dag (GS1-standarder)
- Kartlegge hvordan ompakking til ulike typer samleemballasje og merking av denne med det nye identifikasjonsmerket vil påvirke arbeidsprosesser, spesielt i relasjon til at bransjen i Norge har en høy grad av automatiserte prosesser, som nå muligens vil endres for tobakksprodukter.
- Utstyr som trengs for å kunne registrere sporingsinformasjon, og hvordan denne utveksles
- Høste erfaringer fra hvordan implementeringen er gjort i noen andre utvalgte land, for å sikre en så smidig og god innføring som mulig i Norge.

Har du behov for mer informasjon?

Dersom du har ytterligere spørsmål knyttet til implementering av Tobakksdirektivet kan du sende disse til support@stand.no.